

Turkish Culture and Mythology in Foreign Films

Ayşe Dalyan, American University of Cyprus; Mevlut Dalyan, Eastern Mediterranean University

Abstract: Mythologies produced by societies can be the source of theories of philosophy and psychology and become the material of popular culture. In this study, the use of Turkish culture and mythology in films will be examined. In these films, which incorporate elements of Turkish culture and mythology, we investigate that incorporation in terms of which scenes and for what possible purpose. Thus, the approaches of these films to Turkish culture and mythology will be analyzed to reveal perceptions of Turkish culture and mythology. This study draws attention to the lack of such studies on Turkish culture and provides the basis for further research. The importance of the study should be evaluated in this respect. The study consists of three parts. First, "The Epics Period: *The Chronicles of Narnia: The Lion, the Witch and the Wardrobe*." In this section, the elements of mythology and the common lifestyle of the Turks from Central Asia to Anatolia will be examined. In the second part of the study, the expansionist policies of the Turks during the Ottoman Empire period and evaluations of the Janissary military system in the film *Dracula Untold* will be interpreted under the title of "Against the Turks: *Dracula Untold*." In the third part of the study, the film *Water Diviner*, showing Turkey's struggle from the 1915 Gallipoli campaign to the War of Independence in 1919, will be evaluated under the title "Last Hope: Mustafa Kemal."

KEYWORDS: *The Chronicles of Narnia: Lion, Witch and Wardrobe, Dracula Untold, Water Diviner*, Turkish culture, Turkish mythology, film, ideology.

Yabancı Filmlerde Türk Kültürüne ve Mitolojisine Dair İzler Özeti

Hayatın içinden doğan mitolojik ve kültürel unsurlar, zamanla bilime ve sanatsal ürünlere kaynak olabilmektedir. Örneğin toplumların ürettiği mitolojiler, bir çok felsefe ve psikolojinin kuramlarının çıkış kaynağı olabildiği gibi popüler kültürün de malzemesi hâline dönüşebilmektedir. Çalışmada Türk kültürünün ve mitolojisinin popüler kültür olan yabancı filmlerdeki kullanımını üzerinde durulacaktır. Bu filmlerde Türk kültürünün ve mitolojisinin hangi unsurunu, hangi sahnelerde ve ne amaçla kullandıkları tespit edilerek filmlerin Türk kültürüne ve mitolojisine yaklaşımları çözümlenecektir. Böylece yabancıların Türk kültürü ve mitoloji algısı gözler önüne serilecektir. Türkiye’de bu tarz çalışmalar yeterince yapılmamaktadır. Bu çalışmayla, Türkiyedeki bu tarz çalışmaların eksikliğine dikkat çekilecek

ve bundan sonraki araştırmalara da zemin hazırlanacaktır. Çalışmanın nemi de bu açıdan değerlendirilmelidir.

Çalışma, üç bölümden oluşmaktadır. Birincisi, Destanlar Dönemi: Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap'tır. Bu bölümde, Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap filminin fantastik yapısı içinde yer alan Türklerin Orta Asya'dan Anadolu'ya uzanan ortak yaşam biçiminden, mitolojisinden pek cok unsur üzerinde değerlendirilmeler yapılacaktır. Çalışmanın ikinci bölümde Dracula – Başlangıç filmindeki Osmanlı Devleti dönemindeki Türklerin yayılma politikaları ve Devşirme sistemine bağlı askerî sistemi hakkındaki değerlendirmeler Türklere Karşı: Dracula – Başlangıç başlığı altında yorumlanacaktır. Çalışmanın nc bölümde ise Türkiye'nin 1915 Çanakkale Savaşı'ndan Kurtuluş Savaşı'na uzanan mücadelelerinin aktarıldığı Son Umut filmi Son Umut: Mustafa Kemal başlığı altında değerlendirilecektir.¹

İnsanoğlunu ilkel çağlardan günümüze getiren yaşam serüvenine dair izler tarihi, sosyolojik, psikolojik, ekonomik vb. pek çok inceleme alanı açısından araştırılmış ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Bu alışmalar insanoğlunun tarihi gelişimine nesnel bir perspektiften bakma çabalarıdır. Diğer taraftan halk ve popüler kültür bu serüveni zaman zaman nesnel, zaman zaman da ideolojik yaklaşımlarla yeniden yorumlama yoluna gider. Bu, özellikle toplumların birbirlerini yorumlama noktasında yaşanan bir gerçektir. Toplumlar arası ilişkiler noktasında, bu eserler kültürlere, inanışlara, yaşayış biçimlerine ve efsanelere objektif yaklaşabildikleri gibi, siyasi çekişmeleri yansıtan algıların da, bu yorumlamalara dahil edildiği grlr. Popüler kültür bu yorumlamanın merkezinde yer alır. Popüler kültür, iki toplum ya da iki medeniyetin arasındaki kültürel ve mitolojik etkileşim boyutunu gösterdiği gibi bu toplumların ya da medeniyetlerin birbirine bakışını da gözler önüne serebilmektedir.

Popüler kültürün en önemli yansımaları film ve dizilerdir. Çalışmanın merkezinde faklı toplumların Türk kültürüne ve mitolojisine bakışı değerlendirileceğinden Türk kültürüne ve mitolojisine yoğun bir biçimde yer veren *Narnia Günlükleri Aslan Cadı ve Dolap*,² *Dracula: Başlangıç*³ ve *Son Umut*⁴ adlı filmler tercih edilmiştir. Bu filmler konuları ve Türk kültür tarihi açısından sınıflandırıldığında *Narnia Günlükleri*, *Aslan Cadı ve Dolap* Türk kültürünün destanlar döneminde ait izler taşıdığı; *Dracula: Başlangıç*'ın Osmanlı İmparatorluğunun toplum, devlet ve idare teşkilatını ilgilendirdiği; *Son Umut* filminin de Türklerin Çanakkale'deki ve Kurtuluş Savaşındaki umudu olan Atatk dönemini işaret ettiği anlaşılır. Böylece alışma (başlıklarıyla  bölüme ayrılır):

1. Destanlar Dönemi: *Narnia Günlükleri Aslan Cadı ve Dolap*
2. Türklere Karşı: *Dracula: Başlangıç*
3. *Son Umut*: Mustafa Kemal

1. Destanlar Dönemi: *Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap*

Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap, Clive Staples Lewis (29 Kasım 1898 - 22 Kasım 1963) İrlandalı yazar ve öğretim üyesi tarafından çocuklar için yazılmış yedi kitaplık bir fantastik roman serisinin ilkidir.⁵ *Narnia Günlükleri* klâsik çocuk kitapları olarak dikkate alınır ve yazarının en bilinen çalışmasıdır, dünya çapında 41 dile çevrilmiş ve 100 milyondan fazla satmıştır. *Narnia Günlükleri* serisi, C. S. Lewis tarafından 1949 ve 1954 yılları arasında yazılmış olup resimleri Pauline Baynes tarafından yapılmıştır. *Narnia Günlükleri* birçok kez radyo, televizyon, tiyatro ve sinema gibi sektörlerde eser olarak kullanılmıştır.⁶

Clive Staples Lewis'in 7 kitaptan oluşan *Narnia Günlükleri* serisi incelendiğinde Türk kültürüne ve özellikle mitolojisine dair pek çok ize rastlanır. Kitaplardaki kahramanların isimlerinden fantastik öğelerin kaynaklarına kadar pek çok unsurun Türk mitolojisine dayandığı anlaşılır. Çalışmanın evreni olarak yabancı film sektörü alındığından yazarın bahsi edilen kitapları değil de filme dönüştürülen *Aslan, Cadı ve Dolap* adlı eser ele alınacaktır. Film, kültürel ve mitolojik unsurların yer aldığı "kişiler" ve "nesnelere" başlamında iki alt başlıkla değerlendirilecektir.

2005 yapımı *Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap* adlı film, Almanların Londra'ya yaptıkları saldırıda ailelerinden ayrılan dört çocuğun gittikleri yerde büyümlü bir dolap bulmaları ile başlayan fantastik maceralarının anlatıldığı bir filmidir. Filmde, Almanların II. Dünya Savaşı sırasında Londra'ya düzenlediği saldırıda Susan, Peter, Lucy ve Edmund adında dört çocuk güvenlik açısından ailelerinden ayrılmak zorunda kalır. Peter, Susan, Lucy ve Edmund bir profesör akrabalarının yanına yerleştirilir ve orada sihirli bir dolap bulurlar. Çocuklar, dolabın içinden geçerek Narnia adlı bir ülkeye girerler. Eskiden barış ve huzur dolu bir ülke olan Narnia'nın özelliği cücelerin, devlerin ve konuşan canavarların bulunmasıdır. Fakat bu ülke şeytanî özelliklere sahip Beyaz Kraliçe (White Witch) Jadis tarafından 100 yıl önce ele geçirilmiş ve dondurulmuştur. Kabile lideri olan Aslan'ın yardımıyla dört kardeş ülkeyi eski hâline getirmek için Beyaz Kraliçe (White Witch) Jadis ile mücadele ederler.

1.1. Nesnelere Bağlamıyla Mitolojik Unusurlar

Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap filminde Türk kültürü ve mitolojisi açısından en dikkatleri çeken unsur, filmin kötü karakteri olan Beyaz Kraliçe (White Witch) Jadis'in 100 yıl önce zaptettiği Narnia ülkesinin sakinlerini cezalandırma yönteminde görürüz. Narnia halkından bazıları zalim cadiya boyun eğmemiş ve Jadis'e karşı eylemlerde bulunmuştur. Jadis de egemenliğini ülkeye göstermek için ülkeyi dondurmuş ve ülkeye buz devrini yaşatmıştır. Ayrıca, Jadis ülkeyi cezalandırmakla kalmamış, Türk efsanelerinde yer alan ve filmin bir sahnesini yansıtan *Resim 1*'de olduğu gibi taşa çevirme usulüyle kendisine karşı gelen asileri de buza çevirmiştir.

Türk kültüründe, taş kesilme, şekil değiştirmeler arasında en çok örneğini gördüğümüz motiftir. Bizim, terim olarak 'Taş kesilme' adını verdiğimiz bu kavramı 'taşlaşma', 'taşa dönüşme' ve 'taş olma' diye de karşılayabiliriz. Taş kesilmede görülen değişme, menşee efsanelerinde görüldüğü gibi, her zaman için tam bir şekil değişikliği değildir. O zaman "taş kesilme" nedir? Folklor ve Antropoloji lugatleri taş kesilmeyi kısa kısa tarif etmişlerdir: 'Çok eskiden, insanların taşa dönüşmesi hakkında anlatılan hikâyelerdir'; 'Mitolojide bir şahsın taşa dönüşmesidir' gibi. Taş kesilme ile ilgili olarak her kavimde, her millette, her medeniyette çeşitli inançlar vardır. Bu taş kesilmeler bazen bir mitin parçası, bazen de bir efsane motifidir. Anadolu'da çocukların yaptığı bazı yanlış işler için, büyüklerinin, taş kesileceklerini söyleyerek onları korkuttukları bilinmektedir. Bu, bilhassa büyüklere yapılan hürmetsizlik ve yiyecek maddelerinin israf edilmeleriyle ilgilidir. Hatta Çeşitli müzelerde teşhir edilen heykeller, büyüklerin bu iddialarının birer delili olarak gösterilirler (Sakaoğlu 1980, 32-35).

Taş kesilme genellikle bir ceza yöntemidir, ancak taş kesilme efsanesi sadece ceza ile açıklanamaz. Saim Sakaoğlu'nun, Hikmet Tanyu'dan aktardığı bilgiye göre taş kesilmesinin, aşağıdaki sebeplerle oluşabileceği kaydedilir (Sakaoğlu 1980, 35):

1. Beddularla taş kesilenler
2. Günah işleyenler gazaba uğrayarak taşlaşırlar
3. İyi insanların dilekleri sonunda taş kesilenler
4. Kahramanlaşmış, efsaneleşmiş kimselerin izleri, hatıraları dolayısıyla taşın, yeni bir keyfiyet kazanması

Anadolu-Türk efsanelerine göre her cins varlık taş kesilebilir. "Bunların başında insan gelir. İnsanı sırasıyla hayvan bitki, eşya ve tabiatüstü mahlukların taş kesilmesi takip eder (Sakaoğlu

1980, 38.” “Belirli sebeplere bağlı olarak; insanların, hayvanların ve bitkilerin özgün hallerinden sıyrılıp yeni şekillere bürünmeleri, taşa dönüşme, taşlaşma, taş kesilme gibi adlarla dile getirilir. Bu olay genelde asıl şeklin aynen taşa dönüşmesi şeklinde görülür” (Sakaoğlu 2016, 263).

Saim Sakaoğlu’ndan aktardığımız taş kesilme motifinin, farklı bir forma dönüşme bağlamında benzer bir yapının *Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap* filminde de görüldüğü anlaşılır. Kötü cadı (Beyaz Kraliçe, “White Witch”) Jadis, kızdığı herkesi taşa benzeyen buz kütesine çevirir. Buz kesilen varlığın görünüş biçiminde bir değişim olmadığı anlaşılır. Dolayısıyla filmde görülen buz kesilme unsurunun Türk kültürünün taş kesilme efsanesine benzediği, ancak Türk efsanelerinden tek farkının kötü olan cadının hükmüne uymayan (iyi karakterli canlı varlık) ların cezalandırılmasında kullanılan bir yöntem olduğu sonucuna ulaşılır. Zaten kötü cadının en önemli özelliğinin varlıkları buza çevirmesi olduğundan (Resim 1), cadının Beyaz Kraliçe (White Witch) Jadis adını aldığı filmde anlaşılır.

Filmde dikkati çeken Türk kültürüne ait özellikler arasında çadır, sofraya ve yemek aletleri bulunur. Filmin iyi karakterlerinin yaşadığı *Resim 2*’de görüldüğü gibi çadırlardan oluşan bir köy vardır. Bu köyün sakinlerinin yaşayış özellikleri Orta Asya Türklerinin yaşayış şekillerine benzer. Çadırlar otağı anımsattığı gibi filmin halk görüntülerinde demirciler ön planda yer alır.

İyilerin yaşadığı köyde bahar hâkimdir ve burada çadırların önünde oturan filmin kahramanları olan dört kardeşin Türk kültürünün sofraya geleneğine benzer objelerle yemek yedikleri görülür. Bunlardan sofradaki, tabaklar ve özellikle bardak, şu an hemen hemen Türklerin çoğunun evinde süs eşyası olarak yer alan bakır objelerdendir. Bunları filmde alınan *Resim 3*’te ve *Resim 4*’te yer alan karelerde rahat bir şekilde görebiliriz.

Filmin Türk kültürüne ait izlerinden bir tanesi de filmin başında filmin kahramanlarından olan dört kardeşten bir tanesinin cadı ile tanışma sahnesidir. Bu sahnede cadı, Edmund adındaki küçük erkek çocuğunu Türk lokumuyla kandırır. Filmin ilerleyen sahnelerinde de Beyaz Kraliçe (White Witch) Jadis, tutsak aldığı Edmund’ı konuşturmak için de Türk lokumunu kullanır. Böylece filmin neredeyse her sahnesinde Türk kültürüne dair izlere rastlanır.

1.2. (Fantastik) Kişiler Bağlamıyla Türk Kültürüne ve Mitolojisine Dair İzler

Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap filmindeki kişilerin de Türk kültürü ve mitolojisiyle iç içe olduğu anlaşılır. Filmdeki karakterlerin isimlerinden, ismi verilmeyen fantastik yaratıklara kadar Türk kültürüne ve efsanelerine dair izler rahatlıkla görülür.

Filmin kahramanları olan Beyaz Kraliçe (White Witch) Jadis'in adının, Farsça kökenli (câzû) Türkçe "cadı" kelimesinden geldiği düşünülebilir. Beyaz Kraliçe (White Witch) Jadis'e beyaz denilmesinin nedeni yukarıda da bahsedildiği gibi her şeyi dondurması, kendisine karşı gelen bütün varlıkları buza çevirmesidir.

Filmde Beyaz Kraliçe (White Witch) Jadis'in muhafızları kurtlardır. Bu da Türk kültürünün ve mitolojisinin önemli bir unsurlarındandır. Cadının varlıkları cezalandırmak için buza çevirmesinde olduğu gibi, filmin kurt ögesinde de Türklerde iyi olarak algılanan kavramların bu filmde tersine döndüğü, kötüler içinde yer aldığı ve böylece kurtların kötü cadının sadık hizmetkârı olarak dönüştüğü anlaşılır (Bkz: Resim 5).

Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap filminde dikkati çeken fantastik yaratıkların arasında Türk ve Yunan mitolojisinde yer alan tepegöz (Yunan mitolojisinde Kyklopes) de bulunur. Filmde tepegözler cadıyı ve cadının tahtını omuzlarında taşırlar. Bu görüntüde iki önemli unsur vardır. Birincisi cadının ve cadının tahtının devler tarafından omuzlarda taşınması, ikincisi de tepegözlerin varlığıdır. Yazarın hangi kültürün mitolojisinden etkilenecek bu (cadıyı omuzlarda taşıyan tepegözler) karakteri oluşturduğu bilinmemesine rağmen tepegözlerin cadıyı omuzlarında bulunan tahta taşıması bize, Fars mitolojisinin Cemşîd'ini, Cemşîd'in tahtını ve Cemşîd'i omuzlarında taşıyan devleri akla getirmektedir. Fars mitolojisine göre Cemşîd, başta cinler, periler, devler olmak üzere bütün canlılar üzerinde hüküm sürmüştür. Devlere han, hamam yapmayı da o öğretmiştir. Cemşîd'in ünlü bir tahtı vardır. Bu taht Şahnâme'de şöyle geçmektedir: Cemşîd, "Saltanatın büyüklüğüne uygun bir taht yaptırdı ve onu pek çok mücevherle süsledi. İsteddiği vakit devler o tahtı ovalardan göklere kadar yükseltirlerdi. Buyruk sahibi padişah o tahtın üzerinde parlak bir güneş gibi otururdu. Herkes tahtının etrafında toplandı. Dünya onun talihindeki parlaklığa hayran oldu" (Firdevsi 2009, 68-71). Filmde sahnelenen Beyaz Kraliçe'nin tepegözlerin omuzlarında bulunan tahta ay gibi parlayarak taşınması bu hikâyeyi hatırlatmaktadır. Diğer taraftan (romanın) filmin esin kaynağı olma ihtimali olan Türk mitolojisinde Basat tarafından öldürülen tepegöz, "En ünlü Dede Korkut hikâyelerinden birisidir. Hikâye şöyledir: Oğuzların üstüne düşman gelir. Aruz Koca da kaçarken oğlu Basat'ı düşürür. Oğlanı bir aslan alıp besler. Çocuk zamanla büyür.

Evine çağırırlar, gelir. Ama tekrar aslanın yanına gider. Bu arada bir çoban su kenarında gördüğü güzel peri kızını çok beğenir. Dayanamaz ve onunla birlikte olur(perî kızının rızası olmadan). Peri kızı bu birleşmeden bir çocuk dünyaya getirir, fakat bu çocuk bir canavardır, bir samanlıkta büyür ve gelişir. Büyüdükçe büyür, dev kadar olur. Bu yaratığın kafasında sadece bir göz vardır ve bu yüzden tepegöz denilmiştir. Bir türlü besleyemezler, ne verseler yer ama doymaz. Dağlara çıkar, harâmi olur. Her gün onlarca insanı yer” (Karakurt 2012, 267-268). Filmde de kötülerin arasında yer alan tepegözler, tıpkı kurtlar gibi Beyaz Kraliçe (White Witch) ’nin sadık hizmetkârları arasındadır. Beyaz Kraliçe (White Witch) ’yi omuzlarında taşıyan tepegözler filmde aktif yer almazlar (Bkz Resim 6).

Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap filminin baş rolünde oynayan karakterlerden biri Aslan’dır. Filmin Türkçe versiyonundan karakterin orijinal adının da Aslan olduğu tam olarak anlaşılammaktadır, ancak filmin İngilizce versiyonunda, *Resim 7* ’de olduğu gibi, kabile liderinin adı Türkçe Aslan’dır. Bu isim, film ile Türk kültürünü ve Türk mitolojisini köklü bağlarla birbirine bağlar. Zaten filmin esin kaynağı olan Clive Staples Lewis’in *The Chronicles of Narnia: The Lion, the Witch and the Wardrobe* adlı romanında da kahramanın adı Aslan’dır. Aslan, iyilerin lideridir. Amerika’da ve Avrupa’daki romanı inceleyenler Aslan’ın Hz. İsa olduğunu söylemektedirler. Aslan, filmde ölür ve yeniden dirilerek halkını kötü cadının zulmünden kurtarır. Romanın yazarı Clive Staples Lewis, Türkçe aslan kelimesinin seslerinden çok etkilendiğini⁷ ve kendisinde bu kelimenin “lion” kelimesine nazaran daha güçlü bir his yarattığını söyler.

2. Türklere Karşı: *Dracula: Başlangıç*

2014 Amerika ve İngiltere yapımı Gary Shore tarafından yönetilen İngilizce özgün adı *Dracula Untold*, Türkçe *Drakula: Başlangıç* filminde Osmanlı Devleti’nin baskısı altında yaşayan Vlad Tepeş, Türklere vergi vererek barış içinde yaşamaktadır. Kendisi daha önce Osmanlı Devletinde Yeniçeri olarak eğitim almış ve Türkler için savaflara katılmıştır. Bir gün Tepeş’in sarayına gelen Osmanlı temsilcisi Hamza Bey ve adamları verginin yanında Tepeş’ten oğlunu ve oğlunun yanında ülkenin dört bir yanından toplanacak 1000 çocuğu da Yeniçeri Ocağı için hazır etmelerini ister. Tepeş sonra, II. Mehmed’in (Fatih Sultan Mehmet) ordugahına gelir ve ona çocuklar için yalvarır. Ama padişah talebinden vazgeçmez, Tepeş’in kendi çocuğunu da İstanbul’da yetiştirmek üzere ister. Tepeş daha sonra çocuğunu Türklere teslim edecekken bundan vazgeçer ve Türk askerlerine aniden saldırır. Bunun sonunda Türkleri ancak

olağanüstü güçlerin yardımıyla durdurabileceğini bildiğinden mağarada yaşayan vampire gider ve ondan kendisini vampir yapmasını ister. Vampir olduktan sonra çok güçlenir ve Türkleri öldürmeye başlar. Türk ordusu şehre geldiğinde kendi ordusunu da vampir yapar ve hep beraber Türkleri öldürür. Tüm Türkler öldürüldükten sonra Fatih Sultan Mehmet'le teke tek dövüşür ve onu da öldürür. Geriye kalan vampir dostlarının aslında birer canavara dönüştüğünü bildiğinden onları da öldürür.

Film, Osmanlı Devletinin yayılma politikasını ve askerî sistemi olan devşirme usulünü eleştiren bir filmidir. Filme göre Osmanlı Devleti devşirme usulü nedeniyle büyümekte ve bütün toplumları asimile ederek Türkleştirmektedir. Filminden alınan aşağıdaki sahnede (Resim 8) Kral Tepeş'in askerleri, kendileriyle savaşa gelen Yeniçeri askerlerine ve Osmanlı çadırlarının şaşasına bakarak "yakında tüm dünyanın Türk olacağını" söyler. Film, bu ideolojik bakış açısıyla Osmanlı'nın Yeniçeri Ocağı'na asker yetiştirme programı olan devşirme usulünü eleştirmeye çalışır. Buna göre Osmanlı, zaptettiği topraklarda yaşayan halkın oğlan çocuklarını hiç bir kural tanımadan, zorla ailelerinden koparır ve asker olarak yetişen bu çocukları kendi kandaşlarıyla savaştırmak için onları kullanır.

Filme göre, Osmanlı'nın zaptettiği ülkelerdeki, hiç bir usul tanımayan bir tavırla prenslerin de içinde bulunduğu oğlan çocuklarını topladığı aktarılır. Bu çocuklar, devşirme sistemiyle Osmanlı hanedanına sadakatle bağlanarak hizmet ederler. Bu, filminden alınan *Resim 9*'daki sahneden de anlaşılacağı üzere, devşirme usulüyle büyüyen acemi oğlanlar birer Yeniçeri'ye dönüşerek gözleri kapalı bir şekilde Fatih Sultan Mehmet'in ardından ölüme ve savaşa giderler.

Kurt efsaneleri bütün dünyada olduğu gibi Türklerde de nesilden nesile aktarılan hikâyelerin içinde yer alır. Türkler çok eski çağlarda, totem devrinde kendilerinin bir Bozkurt'tan türediğine inanmışlardır. Böylece Göktürkler dışı, Dokuz Oğuz - On Uygurlar ise erkek Bozkurt'un soyundan geldiği sayılmış, Oğuzlar'a Bozkurt rehberlik etmiştir (Banarlı 1983, 25-28). Türklerdeki kurttan türeme inancı Avrupa'ya gittikçe olumsuz bir yaklaşımla dönüşüme uğramıştır. Avrupa'da ya da Amerika'da kurt adama dönüşen insan artık kötüdür, canavardır ve insanları parçalamak için dolaştığına inanılır. Filmde de kurt adama ve hatta vampire dönüşen kral söz konusudur. Bu kişi tarihi bir kişiliktir. "Kazıklı Voyvoda veya Drakula olarak bilinen Voyvoda Vlad Tepeş (1456-1462) Osmanlılar'la mücadeleye girişir. Kendisini Fâtilh Sultan Mehmed adına tutuklamaya gelen Niğbolu Valisi Hamza Bey'i kazığa vurdurur. Tuna'yı aşarak Dobruca'yı talan eder ve bölgede müslüman katliamında bulunur. 1462'de

Fâtih Sultan Mehmed'in giriştiği harekât üzerine Transilvanya'ya çekilir ve Macar kralı tarafından zindana atılır" (Karpas 2020, 10: 468). Burada öldüğü rivayet edilen kralın on binleri aşan Türkleri Eflak'ta kazıklara saplatarak öldürdüğü söylenir. Filme göre kral Vlad Tepeş, bir mağarada vampirle tanışır ve ondan kendisini, ülkesini Türklerden koruyabilmek için vampir yapmasını ister. Vampir de, vampirlikten kurtulup insan olabilmek için bir insanla kutsal antlaşma yapması gerekmektedir. Böylece bu antlaşma her iki tarafında işine gelecektir. Vampir kanını bir kaseye koyarak, tıpkı Türklerin ant içme törenine benzeyen bir antlaşma hazırlar (Resim 10). Bu antı içen taraflar aracılığıyla kral Tepeş vampir olur ve artık Türkleri savaşta yenebilir.

Drakula: Başlangıç filminde devşirme usulüyle oluşan Yeniçeri askerlerinin saçları dikkatleri çekmektedir. İlhami Yazgan'ın kendi web sitesinde Türklerin saç modelleriyle ilgili değerlendirmeleri bulunur. İlhami Yazgan'ın Mehmet Değer'den aktardığı bilgiye göre Türklerin saçları şöyledir: *Resim 11*'de ve *Resim 12*'de görülen "bu saç modelinin Orta Asya'dan getirilen bir askeri gelenek olduğunu ve Timur dahil, Anadolu'ya Asya'dan gelen birçok asker-savaşçı Türk'ün saçlarının bu şekilde kesildiğini farklı kaynaklarda rastlanılmaktadır (Beylikler döneminde Anadolu'da yaşayan Türkmen-Yörükler, Timur Anadolu'ya ayak bastığında Ondan oldukça etkilenmişlerdir). Muhtemelen islamiyetin yaygınlaşmasıyla birlikte kaybettiğimiz bir estetik anlayışıydı. Eski Türklerin saç kesimleri ile ilgili bir kaynak bakın ne diyor; "Türkler çeşitli saç modellerini kullanmışlardır. Bunun nedeni ise Türklerin çok geniş bir coğrafyaya yayılmış olmaları ve değişik kültürlerden etkilenmiş olmalarıdır. Eski Türklerin saç stilleri için kısaca şöyle denilebilir. Batı Türklerinin yani Oğuzların ve Peçeneklerin saçları genellikle uzun, doğuya doğru gidildikçe bu değişmektedir. Proto-Moğol kavimlerinin inanışlarına göre, onların ataları "dazlak kafalı" kimselerdi. Bu inanış Proto-Moğollara kadar yayılıyordu. Bundan dolayı Moğollar ile onların tesiri altında kalmış olan Doğu Türkleri, bu inanışa uyarak saçlarını kesmişlerdir. Başın etrafı derin olarak traş edildikten sonra, tepede bırakılan tek örgü, Kuzeydoğu Asya ile Mançu kavimlerine ait bir saç şekli idi. Bu saç şeklinin bu kavimlerden geçmesi muhtemeldir. Selçuklu zamanında erkeklerde uzun saç adeti devam etmektedir. Selçuklu zamanında erkeklerde iki tip saç mevcuttu. Erkekler, ya saçlarını omuzlarına salıveriyorlardı ya da başlarını kazıtıp sadece bir perçem bırakıyorlardı. Erkeklerin bıyıklı olduklarından bahsedilmekte, ancak sakaldan bahsedilmemektedir" (Yazgan 2013).

Nuray Bilgili bu saç şekli için şunları söyler: “Türk-Tatar ve Moğol Halklarının kullandığı bir saç şekli. 19 yüzyıla kadar Taşradaki Türkler tarafından da kullanılmış. Avusturyalı antropolog Felix Von Luschan, 1883-1884 yıllarında Muğla-Burdur-Antalya civarında, bir saha çalışması yapmış ve Fethiyedeki Tahtacı Türkmenlerinin fotoğraflarını çekmiş. Perçem denilen bu saç biçimi nazarlık ya da muska amaçlı bırakılıyormuş” (Bilgili 2016).

Bir başka kaynak da, yukarıda anlatılan Türk saç modellerini ve bu modele sahip, yine yukarıda gösterilen Türklere ait fotoğrafları çeken Felix Von Luschan adlı arkeoloğun çalışmalarında bahseder. Bilim adamı 1880 yıllarında Likya'nın dağlık bölgelerinde yaşayan Türklerin (Yörüklerin) saç şekillerini tespit ettiği gibi Türklerin kafa taslarını da ölçtüğü ifade edilir (Yıkaroglu 2012).

Drakula: Başlangıç filminde devşirme usulüyle oluşan Yeniçeri askerlerinin saçları, 1880 yıllarında Felix Von Luschan tarafından çekilen Türklerin saç modellerini andırmaktadır. *Resim 13*'te Yeniçeri askerinin ön taraftan görülen saç modeli; *Resim 14*'te aynı askerin yandan görülen saç modeli ve *Resim 15*'te de Fatih Sultan Mehmed'in yanında yer alan iki Yeniçeri askerinin saç modelleri Felix Von Luschan'ın fotoğraflarındaki Türklere ait saç modellerini hatırlatmaktadır. Filmden alınan bu kareler şöyledir:

3. *Son Umut: Mustafa Kemal*

Son Umut (İngilizce özgün adıyla *The Water Diviner*), senaryosunu Andrew Anastasios ve Andrew Knight'in yazdığı, yönetmenliğini Russell Crowe'un yaptığı 2014 Avustralya, Türkiye Cumhuriyeti ve ABD ortak yapımı bir filmidir. Filmin başrollerini Russell Crowe, Olga Kurylenko, Jai Courtney, Cem Yılmaz ve Yılmaz Erdoğan paylaşmaktadır. Filmde Çanakkale Savaşında kaybolan üç oğlunu arayan Avustralyalı bir babanın Türkiye'ye gelişi anlatılmaktadır. Avusturalyalı bir çiftçi olan Joshua Connor, üç oğlunu da Çanakkale Savaşına göndermiştir. Çanakkale Savaşının ardından Türkiye'ye gelen Connor'ın tek hedefi uzun süredir haber alamadığı oğullarının izini bulabilmektir. Connor'ın İstanbul'da başlayıp Çanakkale'ye ve oradan da Afyon'a uzanan arayış yolculuğunda en büyük destekçileri Türk subayları Hasan ve Cemal olur. Bu serüvende Connor, iki oğlunu savaşta kaybettiğini, ancak bir oğlunun yaşadığını öğrenir. Oğlu Arthur, kardeşlerini kaybedince önce Türk askerlerine tutsak düşmüş, Türk askerleri de onu, Afyon civarında serbest bırakmıştır. Arthur da burada

Mevlevî tarikatine katılmıştır. Babası Cornor, oğlunu Afyon'da bulur ve onu İstanbul'a götürür.

Filmin ideolojisinin 1915 Çanakkale Savaşında Avustralyalıların “kral, Tanrı ve vatan” gibi kavramlarla kandırılıp hiç bilmedikleri bir ülkede savaşmalarını gösterebilmek olduğu kadar, Türk milletinin 1915 civarlarında başlayan ve Cumhuriyetin kurulmasına kadar süren millî mücadelesini de aktarmaya çalıştığı anlaşılır. Filmde Türkler, bir taraftan İstanbul'un İngilizler tarafından işgaline, bir taraftan Yunan ordusunun Afyon'a kadar köyleri yakıp yıkarak ilerlemesine ve ülkenin devletler tarafından bölünmesine karşı Mustafa Kemal'in önderliğinde oluşan millî direnişi altında birleşirler. Ayrıca filmde aktarılan başka bir mücadele daha vardır. Bu mücadele, toplumda kadınların birer nesne olarak algılanmasıyla, kocası olamayan kadının başka erkeğe verilip alınmasıyla ve kadının bağınaz düşüncelerle çeşitli nesnelere hapsedilmesi gibi yaşayış biçimleriyle de yapılmaktadır. Mücadelenin askeri de Ayşe'dir. Bu bilgiler ışığında *Son Umut* filminin nesnelere ve kişiler bağlamında Türk kültürüne ve Türk mitolojisine ait izler şöyledir:

3.1. Nesnelere Bağlamıyla Türk Kültürüne ve Mitolojisine Dair İzler

Son Umut filmindeki nesnelere Türk kültürü ve mitolojisiyle iç içe olduğu anlaşılır. Avustralya'da başlayan filmin İstanbul'a, oradan Çanakkale'ye, oradan da Afyon'a uzanan hikâyesinde nesnelere bağlamında Türk kültürüne ait inanışlara, anlatılara ve mitolojik unsurlara ulaşılması kaçınılmazdır. Bunlardan ilki kuyu ve rüya motifidir. Film kuyu sahnesiyle başlar. Avustralya'da çiftçi olan Joshua Cornor, kurak Avustralya topraklarında su ararken suyun kaynağını bulur ve oraya bir kuyu inşa eder. Kuyu ile bağlantılı olarak filmin başrolünde yer alan baba Cornor, Çanakkale'ye savaşmaya giden oğullarıyla ilgili bilgiye film boyunca rüyaları aracılığıyla ulaşır. Rüyalardaki görüntülerin başında Mevlevî semazenleri vardır. İkinci görüntü ise su değirmenidir (Resim 16).

Filmdeki kuyu, ardından rüya ve rüyada semazenlerin görülmesi bizi, Mevlana'nın Şems-i Tebrîzî'yle ilişkisine dayanan anlatılara götürür. Bu anlatıların bazılarında göre Mevlânâ, Şems-i Tebrîzî ile Konya'da tanışır:

Eflâkî'nin kaydettiği tarih Şems-i Tebrîzî'nin sözlerinden derlenen ... Makâlât'ta, “Beni velîlerinle tanıştır” diye dua etmesi üzerine rüyasında, “Seni bir velîye yoldaş

edelim” denildiğini, onun nerede olduğunu sorduğunu, ertesi gece o velinin Anadolu’da bulunduğunu, ancak tanışma vaktinin henüz gelmediğinin söylendiğini anlatan Şems ile Mevlânâ arasında ilk karşılaştıkları sırada geçen konuşmanın mahiyeti hakkında farklı rivayetler vardır... Mevlânâ, Şems-i Tebrîzî ile karşılaştıktan sonra halkla tamamen alâkasını kesmiş, medresedeki derslerini ve müridleri irşad işini bir yana bırakıp bütün zamanını Şems ile sohbet ederek geçirmeye başlamış, bu durum müridlerin şeyhlerini kendilerinden ayıran, kim olduğunu bilmedikleri Şems’e karşı kin beslemelerine sebep olmuştur. Mevlânâ’nın vaazlarından mahrum kalan halk arasında da çeşitli dedikoduların yayılması üzerine Şems’in ansızın şehri terkettiği, Mevlânâ’yı çok üzen bu olayın ardından durumun daha da kötüleştiğini farkedilen müridlerin Mevlânâ’dan özür diledikleri kaydedilmektedir. Bir müddet sonra gönderdiği mektuptan Şems’in Şam’da olduğunu öğrenen Mevlânâ dönmesi için ona çok içli mektuplar yazmıştır... Eflâkî, Mevlânâ’nın bu ayrılık sırasında matem tutanların giydiği, “hindibârî” denilen kumaştan bir ferecî (önü açık hırka) yaptırdığını, başına bal renginde yünden bir külâh geçirip üzerine şekerâvîz tarzında sarık sardığını ve öteden beri dört hâneli olan rebabı altı hâneli yaptırarak semâ meclislerini başlattığını söyler. Sipehsâlâr onu semâ yapmaya Şems’in teşvik ettiğini belirtmektedir. Sultan Veled, daha sonra babasının kendisini Şam’a gönderdiğini, ısrarlı davet karşısında Şems’in Konya’ya dönmeyi kabul ettiğini ve birlikte Konya’ya döndüklerini belirtir. Mevlânâ ile Şems, bu defa Mevlânâ’nın medresesindeki hücrelerinde altı ay boyunca mârifetullaha dair sohbet ettiler. Yanlarına Sultan Veled ile Şeyh Selâhaddîn-i Zerkûb’dan başkası giremiyordu. Müridler ve halk tekrar dedikodu yapmaya başlayınca Şems, Sultan Veled’e ilim ve irfanda eşi benzeri olmayan Mevlânâ’dan kendisini ayırmak istediklerini, bu defa ortadan kaybolduktan sonra kimsenin izini bulamayacağını söyler ve bir gün ansızın kayıplara karışır. Şems-i Tebrîzî’nin bu ikinci kayboluşunun 645 (1247) yılında olduğu belirtilmektedir. Eflâkî, Şems kaybolmadan önce kendisine suikast teşebbüsünde bulunulduğunu söyler. Eflâkî, Şems-i Tebrîzî’yi hiçbir yerde bulamayan Mevlânâ’nın kırk gün sonra başına beyaz sarık yerine duman renkli bir sarık sardığını, Yemen ve Hint kumaşından bir ferecî yaptırdığını ve ömrünün sonuna kadar bu kıyafeti kullandığını söyler. Sultan Veled, Şems’in ikinci defa kaybolmasının ardından babasının aşkla şiirler söylemeye başladığını ve gece gündüz hiç ara vermeden semâ yaptığını belirtmektedir. Mevlânâ bir müddet sonra Şems’i bulmak umuduyla Şam’a gitmiş, ancak bulamadan geri dönmüş, birkaç yıl sonra tekrar gitmiş, aylarca aradığı halde yine bulamamıştır. Eflâkî’nin aktardığı diğer rivayete göre

Şems suikast sırasında öldürölüp cesedi bir kuyuya atılmıştır. Şems bir gece Sultan Veled'e rüyasında atıldığı kuyuyu bildirmiş, Sultan Veled müridleriyle onu kuyudan çıkarıp Mevlânâ'nın medresesine, medresenin mimarı Emîr Bedreddin'in yanına defnetmiştir (Öngören 2020, 29: 442-445).

Filmde de ayrılık ve bilinmezlik içinde yanan baba, Çanakkale'den dönmeyen oğullarını savaştan dört yıl sonra 1919'da Avustralya'dan Türkiye'ye gelerek aramaya başlar. Baba, zaman zaman rüyalar görür. Bu rüyalar baba Cornor'a, hayatta kalan en büyük oğlunun yerini gösterir.

Rüyaların ilki, *Resim 17*'de görülenler, filmin ilk sahnelerinde izleyiciye sunulur. Filmin ilk dakikalarında baba Cornor, çorak topraklardaki suyun yerini tahmin eder oraya bir kuyu (*Resim 16* 'da görüldüğü gibi) açmasının ardından yorgun düşer ve evde koltuğunda uyuya kalır. Burada ilk rüya gelir. *Resim 17*'deki bu rüyadan alınan sağdaki görüntüde olduğu gibi rüyada anlaşılan tek şey semazenlerin dans etmeleridir. Hisleri yüksek olan baba, bu rüya sonrasında, eşinin de intihar etmesiyle, oğullarını aramak için Çanakkale'ye gider. Çanakkale'de yine yüksek hisleri aracılığıyla oğullarının cesetlerinin yerini bulur. Burada büyük oğlunun ölmediğini öğrenmesi sonucu babanın arayışı Çanakkale'den Afyon'a doğru uzanır. Babanın son rüyasında, *Resim 18*'den de anlaşılacağı üzere oğlunun mevlevi semazenleriyle yan yana kendilerinden geçerek dans ettikleri anlaşılır. Bu görüntü sonucunda oğlunun yerini tespit eden baba, oğluna Afyon civarında ulaşır. Dolayısıyla bu sahneler, filmin de son dakikaları olur. Oğullarını suya (Şems-i Tebrîzî'ye) benzeten baba, Şems ve Mevlana ilişkisinde olduğu gibi rüyalarla oğluna kuvuşturduğunda, baba oğul Afyon'da Yunan ordusunun saldırıları ortasında kalır ve bu saldırıdan bir nehrin üzerinde inşa edilmiş (*Resim 19* 'da görüldüğü gibi) bir kalenin kuyusundan suya atlayarak kurtulurlar. Böylece kuyuyla başlayan film, kuyuyla biter.

Son Umüt filmindeki Türk kültürüne dair pek çok şeye ulaşılabilir. Türklerin millî içeceklerinden olan rakı vb. gıda malzemelerinin yanı sıra, sünnet düğünleri ve Çanakkale için yakılmış "Hey On Beşli" türküsü de izleyicilere sunulur. Filmin Türk kültürünü bilen kişilerin yardımıyla hazırlandığına en büyük delil de Çanakkale efsanelerine yer verilmesidir. Çanakkale Savaşıyla ilgili pek çok efsane vardır, ancak en bilineni şehrin hayaletler şehri olduğu, geceleri savaşta ölen askerlerin seslerinin bütün Çanakkale'de duyulduğu rivayetleridir. Filmde de bu seslerin yer aldığı, askerlerin inlemelerinin sergilendiği sahneler

Resim 20'de olduğu gibi gözler önüne sık sık getirilerek bu efsane canlandırılır. Böylece, bu sahneler ve sesler aracılığıyla efsaneyi hatırlayan izleyiciler derinden etkilenirler.

3.2. Kişiler Bağlamıyla Türk Kültürüne ve Mitolojisine Dair İzler

Bilindiği gibi 1915 Çanakkale Savaşı bütün dünyada olduğu gibi Türkler için de büyük önem taşımaktadır. Türkler bu savaşta, kendilerine saldıran devletleri yenebileceklerini anlamışlar, böylece Kuva-yı Milliye'yi kurarak büyük mücadele olan Kurtuluş Savaşı'na girişmişlerdir. Bunun önderliğini yine Çanakkale Zaferine imzasını atan Mustafa Kemal üstlenir. Filmde, Çanakkale Savaşından dört yıl sonra, yani 1919 senesinde İngiliz ordusunun İstanbul'u işgal etmesiyle Kuva-yı Milliye hareketleri gözlemlenmeye başlanır. Filmdeki bir diğer önemli unsur da İstanbul'un işgaline Türk halkının sessiz kalmayışdır. *Resim 21*'de görüldüğü gibi Türk halkı, işgal karşısında yaptıkları eylemlerle İngilizlere tepkilerini gösterirler. *Son Umut* filminde Çanakkale'de savaşan askerler, İngilizlerin İstanbul'u işgal etmesi ve Türk askerinin İngiliz askerlerinin refakatinde hareket edebilmeleri gibi nedenlerle yer altında gizli toplantılarla işgalcilerle mücadeleye başlarlar. Kendilerine Kuva-yı Milliyeciler diyen filmin kahramanları, başta komutan Yılmaz Erdoğan ve onun çavuşu olan Cem Yılmaz olmak üzere Türk subaylarının Mustafa Kemal'in izinden gittikleri ve Mustafa Kemal'in kendilerini Anadolu'ya çağırđığını söylerler. Bu arada zaten düşman kuvvet olan Yunan eşkıyaları Afyon'a kadar yakıp yıkarak ilerlemiştir. İşte bu yolculuğun başında Mustafa Kemal'in askerlerinin *Resim 22*'de gizli toplantıları görölür.

Yukarıda da bahsedildiği gibi, Mevlevî tarikatının merkezi olan Konya yerine filmin son sahnelerinde yer alan semazenlere mekân olan Afyon'un seçilmesinin nedeni, bir taraftan İstanbul'un İngiliz ordusu tarafından işgal edilmesinin yanında Yunan eşkıyalarının da Yunan topraklarından Anadolu'ya, Afyon'a kadar yakıp yıkarak ilerlemelerini göstermektir. Filmde dikkati çeken unsurlardan biri de bu düşman kuvvetleridir. İngiliz 'askerlerinin' yanında Türklere karşı Yunan 'eşkıyalarının' sınır tanımayan tavırları sergilenmektedir. Oğlunu arayan baba Cornor, Afyon'a gitmek için Anadolu'ya giden Kuva-yı Milliye askerlerine katılmış ve Afyon yakınlarında trenleri Yunan eşkıyaları tarafından hile ile durdurulmuştur. Yunan eşkıyaları, hile ile durdurduğu bu trende, Kuva-yı Milliye askerlerini tuzakla öldürdüğü gibi *Resim 23*'ten de anlaşılacağı üzere, askerlerin çantalarındaki değerli eşyaları da alırlar.

Son Umut filminde Türklerin millî benliklerini ve topraklarını korumaları adına verdikleri mücadele, sadece askerî bir yapıya sahip değildir. Bir diğer mücadele de kadınlar üzerinde

oluşturulan baskılar ve bağınaz yaşam tarzına karşıdır. Mustafa Kemal'in askerlerinin görüntülediği sahnelerde bir diğer nefer de filmin önemli karakteri Ayşe olur. Ayşe iyi eğitim almış, toplumun baskılarına rağmen aşk evliliği yapabilmiş, piyano çalan modern bir yaşam tarzına sahip bir kadındır. Ayşe, 1915'te Çanakkale'de çok sevdiği eşini kaybetmiş, ancak eşinin ölümünü kabul edememiştir. Filmde Ayşe, eşinin kardeşiyle evlenmek zorunda kalır. Eşinin kardeşi ve ailesi bu geleneğe uyması için Ayşe'ye baskı yapar. Ancak Ayşe önceden de olduğu gibi kalbinin sesini dinleyip bütün baskılara karşı dimdik durur. Bu özellikleriyle Mustafa Kemal'in yeni nesli olan Ayşe, filmde dikkati çeker. Ayşe'ye yapılan mahalle baskısı, Ayşe'nin bu baskılara direnmesi filmin en önemli kareleri arasında yerini alır. Böylece Ayşe, yeni Türkiye'nin temsilcisi ve umudu olarak filmde izleyicilere sunulur. Aşağıda *Resim 24*, *Resim 25*, *Resim 26* ve *Resim 27*'de Ayşe'ye yapılan baskıların sergilendiği filmin sahneleri yer almaktadır. Bu sahnelerden belki de en önemli sahne, *Resim 27*'de görülen, Ayşe'nin sokakta hem yürüdüğü hem de kendisine söylenen sözleri düşündüğü sahnedir. Bu sahnede Ayşe yürürken kendisine doğru yürüyen kadınlar görülür. Bu kadınlar çarşaf giyerler ve yüzlerine kadar bütün vücutlarını kapatmışlardır. Ayşe'ye öyle bir dönüp bakarlar ki kendilerinin giyim tarzının normal, Ayşe'nin kapanma tarzınınsa anormal oluşunu vurgularlar. Onlara göre Ayşe açık giyinmiştir. Bu sahne 1919'da, aslında Türkiye'de sadece düşman ülkelerle mücadele edilmediğini, bağınaz yaşam tarzıyla da mücadele edildiğini gözler önüne serer. Filmin isminden de anlaşılacağı üzere *Son Umut* aslında Mustafa Kemal'dir.

Sonuç

Bu çalışmada üç film, *Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap*, *Dracula: Başlangıç* ve *Son Umut* Türk kültürü ve Türk mitolojisi bağlamında değerlendirilmiş ve bu değerlendirmeler filmlerden alınan 27 resimle somutlaştırılmıştır. *Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap* filminde yer alan buz kesilme, Türk lokumu; mekân ve atmosfer açısından çadır, sofra, yemek aletlerinin Türk kültürüne benzer özellikler taşıdığı anlaşılmıştır. Filmin kahramanlarının isimleri özellikle dikkat çekmiş ve bu kahramanların adlarının Türkçeleşmiş “cadı” ve Türkçe “aslan” gibi kelimeler olduğu tespit edilmiştir. Filmin diğer önemli unsurları Türk efsanelerinde önemli yerleri olan kurtların ve tepegözlerin varlığıdır. Bütün bunlar dikkate alınca *Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap* filminde Türk kültürü ve mitolojisi açısından zengin malzemelerin yer aldığı sonucuna ulaşılır.

Çalışmanın ikinci bölümünde değerlendirilen *Dracula: Başlangıç* filminde, Osmanlı Devletinin devşirme sisteminin eleştirildiği anlaşılır. Tarihî bir kişilik olan Vlad Tepeş'in takma adı olan Kazıklı Vuyvoda ya da Kont Drakula isimlerinin verilisinin Osmanlı Devleti nedeniyle olduğunu aktarılır. Osmanlı'yı bir türlü durduramayan kral, doğüstü güçlerin yardımına başvurur ve vampir olur. Ordusunu da vampir yaparak ancak Türk ordusunu durdurabilir. Anlaşılacağı üzere film, tezli bir filmidir. Amacı Osmanlı Devleti'nin devşirme sistemini ve yayılma politikasını eleştirmektir. Filmde dikkati çeken bir diğer unsur da Osmanlı askerlerinin saç şekilleridir. Bu saç şekillerinin Orta Asya Türk kültürünün erkek saç modellerine benzerliği ise filmde tespit edilen önemli noktalardandır.

Son Umut, çalışmada Türk kültürü ve Türk mitolojisi açısından değerlendirilen son filmidir. Bu film de tıpkı *Drakula: Başlangıç* filminde olduğu gibi tezli bir filmidir. Filmde Avustralyalı askerlerin "Tanrı ve kral" gibi sebeplerle hiç bilmedikleri topraklara savaşa gönderilmesi eleştirilir. Ayrıca, Türklerin Kurtuluş Savaşına hazırlığı ve ülkenin 1919'daki durumu gözler önüne serilir. Türkler bu işgaller karşısında Mustafa Kemal'in önderliğinde Kuva-yı Milliye hareketine katılır. Filmin amacı da bu mücadelenin gösterilmesidir.

Son Umut filminde Türk kültürüne ait farklı izlere de rastlanır. Film Şems-i Tebrizî ile Mevlana'nın ilişkisi ve ilişkinin hikâyesi üzerine kurgulanır. Mevlana'nın Şems'i aramasına benzer bir şekilde Baba Joshua Cornor, Çanakkale Savaşından dönmeyen üç oğlunu arar. Dolayısıyla kuyu ile başlayan film, babanın oğluna kavuşmasıyla kuyu ile biter. Baba Cornor, tıpkı Mevlana'nın rüyalarında Şems'i gördüğü gibi oğlunu rüyaları aracılığıyla bulur. Filmin diğer önemli unsurları ise Çanakkale hakkındaki şehir efsanelerinin varlığıdır.

Öneriler

1. *Narnia Günlükleri: Aslan, Cadı ve Dolap* filminin kaynağı Clive Staples Lewis'in yedi ciltlik *The Chronicles of Narnia*'dır. Yukarıdaki sonuç bölümünden de anlaşılacağı üzere filmde hareketle bu romanlar Türk kültürü ve Türk mitolojisi açısından zengin melazemeye sahiptir. Dolayısıyla bu romanların Türk kültürü ve mitolojisi açısından değerlendirilmesi gerektiği anlaşılır.

2. *Drakula: Başlangıç* filminde askerlerin saçları ile 1880 yıllarında Likya bölgesinde yaşayan Yörüklerin saç modellerinin benzerliği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla Türk

erkeklerinin Orta Asya'da ve sonrasında sahip oldukları saç modelleri araştırılmayı bekleyen önemli kültürel unsurlardandır.

3. Bu çalışma gelecekte yapılacak benzer çalışmalara örnek olabileceğinden, özellikle Halk Bilimi, Halk Kültürü ve Halk Edebiyatı ile ilgilenen araştırmacıların yabancı filmleri değerlendirmeleri gerektiği, bu değerlendirmeler sayesinde yabancılarda Türk kültürü ve Türk mitolojisinin nasıl bir algı yarattığı anlaşılabilir.

Resimler

Resim 1

Resim 2

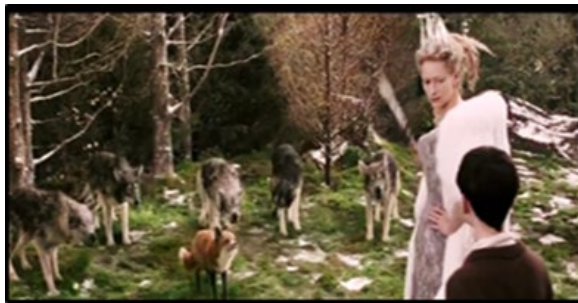
Resim 3

Resim 4

Resim 5

Resim 6

Resim 7

Resim 8

Resim 9

Resim 10

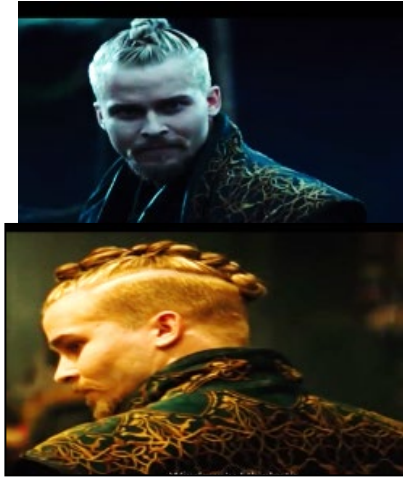
Resim 11

Resim 12

Resim 13-14

Resim 15

Resim 16

Resim 17

Resim 18

Resim 19

Resim 20

Resim 21

Resim 22

Resim 23

Resim 24

Resim 25

Resim 26

Resim 27

Kaynakça

Banarlı, Nihat Sami. 1983. *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I (Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar)*. İstanbul: MEB Yay.

Bilgili, Nuray. 2016. "Türk-Tatar ve Moğol Halklarının Saç Şekli". Ekim 2. <http://www.turkkozmozlojisi.com/2014/08/turk-tatar-ve-mogol-halklarinn-kullandg.html>.

Cerîr'üt-Taberî, bin Ebû Ca'fer Muhammed. 2007. *Tarih-i Taberi*. Çeviren Faruk Görtunca. C. 1. İstanbul: Sağlam Yayınevi.

Firdevsî. 2009. *Şahnâme*. Çeviren Necati Lugal. İstanbul: Kabcacı.

Karakurt, Deniz. 2012. "Türk Mitolojisi Ansiklopedisi Türk Söylence Sözlüğü". İçinde . e-kitap.

Karpat, Kemal. 2020. t.y. “Eflak”. İçinde *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 10:468. Diyanet İşleri Bakanlığı.

“Narnia”. 2016. *wikipedia*. Ekim 2.

https://tr.wikipedia.org/wiki/Narnia_G%C3%BCn%C3%BCkleri.

Öngören, Reşat. t.y. “Mevlânâ Celâleddîn-I Rûmî”, DİA, C: 29.” İçinde *Diyanet İslam Ansiklopedisi*. C. 29. Diyanet İşleri Bakanlığı.

Renshaw, Jessica Shaver. 2008. “The Passions of C.S. Lewis as Seen in His Collected Letters”. *Inklings Forever*, sy 6.

https://pillars.taylor.edu/inklings_forever/vol6/iss1/17.

Sakaoğlu, Saim. 1980. *Anadolu Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi Ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu*. Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Halk Edebiyatı 29. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

———. 2016. “Uluslararası Efsane Motifi Taşa Dönüşmenin Kıbrıs ve Türkiye’deki Yansımaları Üzerine Bir Değerlendirme”. İçinde . İzmir: Ege Üniversitesi Türk Dünyası Enstitüsü.

Yazgan, İlhami. 2016. “Tahtacların Sac Modelleri”. Ekim 2.

<http://ilhamiyazgan.blogspot.com.cy/2013/07/tahtaclar-n-sac-modelleri.html>.

Yıkaroğlu, Nebi. 2016. “Likya’da Eski Türkler (1883-84)”. Ekim 2.

<https://yikaroglu.wordpress.com/2012/09/29/likyada-eski-turkler/>.

¹ Bu çalışma 13-14-15 Ekim 2016 Mersin Büyükşehir Belediyesi Yeniceci Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür-Sanat Sempozyumunda sunulmuş, bazı değişiklikler yapılarak genişletilmiştir.

² İngilizce özgün adı *The Chronicles of Narnia: The Lion, the Witch and the Wardrobe*, Andrew Adamson’ın yönettiği, James McAvoy , William Moseley , Anna Popplewell , Skandar Keynes , Georgie Henley başlıca oyuncularını olan 2005 ABD-İngiltere yapımı bir film.

³ İngilizce özgün adı *Dracula Untold*, Gary Shore tarafından yönetilen, Luke Evans, Dominic Cooper, Charlie Cox, Charles Dance ve Sarah Gadon’nun rol aldığı 2014 yapımı ABD ve İngiltere filmi.

⁴ İngilizce özgün adıyla *The Water Diviner*, senaryosunu Andrew Anastasios ve Andrew Knight’in yazdığı, Russell Crowe’un rol aldığı ve yönettiği yönettiği ve Cem Yılmaz, Olga Kurylenko, Jai Courtney gibi isimlerin oynadığı, 2014 Avustralya, ABD, Türkiye yapımı bir film.

⁵ Bu eser Türkçe’ye çevrilmiştir. Bkz: C. S. Lewis, çev. Müfit Balabanlılar, *Narnia Günlükleri Aslan Cadı ve Dolap*, Doğan ve Egmont Yayıncılık, 2005.

⁶ https://tr.wikipedia.org/wiki/Narnia_G%C3%BCn%C3%BCkleri (02.10.2016)

⁷ Jessica Shaver Renshaw’ın yazısında bu şöyle geçer: “I’d been having strange dreams about lions when I began writing the books”. But is there anyone who loves “the Narnian story” with its Christ-figure Aslan (which means “lion” in Turkish: “I chose it for the sound...”). Jessica Shaver Renshaw, *The Passions Of C.S. Lewis As Seen In His Collected Letters*, s. 4,5.